

Zazakîya Dewa Bistînî de Antişê tayê Deman
(Conjugation of Some Tenses in Zazaki of Bistin Village)
(Bistin Köyü Zazacasında Bazı Zamanların Çekimi)

Hacı İbrahim AYTEKİN*

Article Type: Research Article // Gotara Lêkolînî

Received // Hatîn: 15.03.2025

Accepted // Pejirandin: 18.04.2025

Published // Weşandin: 30.04.2025

Pages // Rûpel: 110-126

DOI: 10.55106/kurdiname.1658544

This work is licensed under the Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0 International
License (CC BY NC)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Citation/Atif: Aytekin, Hacı İbrahim, *Zazakîya Dewa Bistînî de Antişê tayê Deman*, 2025, Kurdiname, 12, r. 110-126

Plagiarism/Întihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via ithenticate plagiarism website
// *Ev gotar herî kêr ji aliyê 2 hakeman va hatiye nirxandin û di malpera întihalê ithenticate ra hatiye derbaskirin.*

Kilmvate

Na xebate de ma do antişê demanê zazakîya dewa Bistînî û meylê Grûba Xebate ya Vateyî (zazakîya standarde) muqayese bikerîme. Seke yeno zanayene hîrê fekê zazakî yê bingeyîni est ê; zime, veroj û merkez. Fekê dewa Bistînî mîyanê fekê verojî de ca geno. Fekê verojî de çar mintiqayî est ê; Çêrmûge, Şankûş, Sêwregî û Aldûş. Nê çar mintiqayî mîyanê xo de zaf manendîyanê zîwanî hewênênê.

Hedefê na xebate o yo ke wa zazakîya dewa Bistînî û meylê Grûba Xebate ya Vateyî hetê antişê tay deman ra bêrê muqayesekerdene. Her di zazakîyan de cîyatî û manendîyî ameyî diyarkerdene. Demo nikayîn, demo vîyarte û demê ameyoxî de cîyatîyî ameyî tesbîtkerdene. Cîyatîyê ke ameyî tesbîtkerdene bi hetkarîya tabloyan ameyî destnîşankerdene. Semedo ke babete başêr û asanêr bêro fehmkerdene tabloyî bi nimûne û rewşanê cîyayan ameyî zengînerdene.

Seke yeno zanayene zazakî ser o serranê peyênan de hûmara xebatanê zîwan û edebîyatî zêdîyenê labelê hema zî mintiqayanê ke zazakî qisey kenê, înan ser o xebatê lokalî ke tenya taybetmendîyanê ucayî bimojnê kêrî yê. Ma cehd kerd ke na xebata ma wa ê xebatan ra yewere bo.

Çekuyê Kilîdî: Zazakî, Zazakîya Dewa Bistînî, Zazakîya Standarde, Dem, Kar

Abstract

In this study, we will compare Zazaki of Bistîn (Aynalı) village with Vate Study Group's Tendency (standard Zazaki). As it is known, Zazaki has three subdialects; North, South and Center. The Zazaki of Bistîn belongs to the southern subdialect. There are four regions that speak the southern subdialect; Çêrmûge (Çermik), Şankûş (Çüngüş), Sêwregî (Siverek) and Aldûş (Gerger). These four regions have many linguistic similarities among themselves.

The aim of this study is to compare the Zazaki of Bistîn village with Vate Study Group's Tendency in terms of some tenses. Similarities and differences were stated in both Zazakis. Differences in present, past and future tenses were determined. Tables containing examples taken from written sources were used to make the identified differences easier to understand.

As it is known, there has been an increase in the number of studies on language and literature on Zazaki in recent times. However, the number of studies on certain regions is not yet sufficient. With this work, we aim to contribute to the increase of such studies.

Keywords: Zazaki, Zazaki of Bistîn Village, Standard Zazaki, Tense, Verb

* Wezîfedaro Cigêrayox, Unîversîteya Bîngolî, Zîwan û Edebîyatê Rojhelatî, Tûrkiye, e-mail: hiaytekin@bingol.edu.tr, Orcid: 0000-0002-6752-1009 Research Assistant, Bingol University, Eastern Languages and Literature, Tûrkiye, email: hiaytekin@bingol.edu.tr , <https://orcid.org/0000-0002-6752-1009>

Özet

Bu çalışmada Bistin (Aynalı) köyü Zazacası ile Vate Çalışma Grubunun Eğilimini (standard Zazaca) karşılaştıracaktır. Bilindiği gibi Zazacanın üç temel ağzı vardır; Kuzey, Güney ve Merkez. Bistin Zazacası güney ağzına aittir. Güney ağzını konuşan dört bölge vardır; Çêrmûge (Çermik), Şankuş (Çüngüş), Sêwregi (Siverek) ve Aldûş (Gerger). Bu dört bölge de kendi aralarında birçok dilsel benzerliklere sahiptirler.

Bu çalışmanın amacı Bistin köyü Zazacası ile Vate Çalışma Grubu'nun eğilimini bazı zaman çekimleri yönünden karşılaştırmaktır. Her iki Zazacada da benzerlikler ve farklılıklar belirtilmiştir. Şimdiki zaman, geçmiş zaman ve gelecek zamandaki farklılıklar tespit edilmiştir. Tespit edilen farklılıkların daha rahat ve kolay anlaşılması için yazılı kaynaklardan alınmış örneklerin kullanıldığı tablolar kullanılmıştır.

Bilindiği üzere Zazaca üzerine son zamanlarda dil ve edebiyat alanındaki çalışmaların sayısında bir artış vardır. Fakat henüz belli bölgelerin dil ve ağızları üzerine yapılan çalışmaların sayısı yeterli seviyede değildir. Bu çalışmamızla bu alandaki çalışmaların artmasına katkı sağlamayı hedefliyoruz.

Anahtar Kelimeler: Zazaca, Bistin Köyü Zazacası, Standard Zazaca, Zaman, Fiil

DESTPÊK

Çêrmûge qezaya Dîyarbekirî ya. Hetê zimeyê rojawanî de Dîyarbekir ra 90 km dûrî ya. 1 nehîye, 76 dewê ke sey muxtarî hesibîyenê û 76 hebî zî mezrayê Çêrmûge est ê. Mezrayî netede dewan ra 53 hebî zazakî, 17 hebî kurmanckî, 3 hebî dimilkî û kurmanckî, 3 hebî zî tirkî û kurmanckî qisey kenê. Nehîyeya Alos zî tirkî qisey kena (Zazakî.net). Heto bîn ra merkezê Çêrmûge de çar taxî est ê; taxa Çale, taxa Tepeyî, taxa Qale û taxa Sarayî. Nê çar heme taxan de hem zazakî (dimilî) hem kurmanckî (kirdasî) hem zî tirkî pîya qisey benê. Goreyê TUIKî nufusê Çêrmûge merkez û dewan a pîya 49.607 kes o (TUIK, 2024). Dewanê Çêrmûge ke tey zazakî qisey bena înan ra yewere zî dewa Bistînî ya ke bi tirkî nameyê ci “Aynalı” yo. Dewa Bistînî ewro kaşê Koyê Zîyarî ser o awan bîya û hema hemverê Dewa Nişnîg de ca gena. Cayê dewe yo verên tîya de nêbîyo. Cayê ci nêzdîyê Wareyê Salinceyî de bîyo ke ewro ci ra vanê “Bistîno Xirabe”. Bistîno Xirabe de nika tenya yew keye est o û bê ê keyeyî zî paga keyeyanê verênan est a.

Dewa Bistînî hetê sixletîya merdîman ra dewa tewr qelebalixê ya Çêrmûgî ya. Nufusê na dewe yê serra 2024î goreyê TUIKî 1018 kes o, heto bîn ra goreyê vatena dewijan hendê nufusê dewa înan nufusêk zî teberê dewe de ciwîyeno. Bistînîjî tayê şaristananê sey Koln û Berlînê Almanya û sey Torbalîya Îzmîrî û merkezê Dîyarbekirî de ciwîyenê.

Ma seba muqayesekerdişê fekê Bistînî standardê Vateyî bi vatişêdo bîn meylê Vateyî weçîna. Rasta zî zazakî de hema yew standard bi awayêdo pêroyî nêniştê ro labelê meylê Vateyî ewro mîyanê zafê nuştexanê zazayan de ca girewto û antişê deman de zî tay formî mîyanê nuştexan de hîna zaf yenê tercîhkerdene. Ma gore ewro standardê Vateyî her hetan ra versiyonê zîwanî yo tewr nêzdî bi standardî yo, xora nîsbetê kitab û eseranê nuştexan ra zî na fehm bena. Nê sedeman ver ma antişê deman de seba muqayese kerdene meylê Vateyî tercîh kerd. Helbet antişê nê deman de teberê formanê ke ma meqaleya xo de ca dayo înan formê bînî zî est ê û hetê nuştexan ra ameyê bikarardene labelê ma cehd kerd ke mîyanê ê forman ra zî formanê tewr zaf bikarardexan rê ca bidîme. Ma nimûneyê xo yê meyle Vateyî metnanê folklorîkan yê arêbîyayeyan ra ney bi awayêdo pêroyî roman, hîkaye û meqaleyanê kovare û kitabî ra girewtî. Ganî bêro vatene ke grûba Vateyî hema antişê deman ser o qerarêk nêdayo la seke ma vat tayê formê antişî hîna zaf ameyê tercîhkerdene û ma xebata xo de ê formî sey

No dem hem hedîseyê ke wextê vatene de hem zî hedîseyê ke yewbînan ser o yenê kerdene, înan nîşan dano (Mûsa & Hesên, 2023: 139). Meylê Vateyî de demo nikayin û demo hîra bi eynî awayî virazîyenê labelê fekê Bistînî de demo nikayin û demo hîra cîva vê.

Halo Pozîtîf**Fekê Bistînî**

Ezo keno/kenani
Ti yê kenê (nêrî)
Ti ya kena (makî)
O yo keno (nêrî)
A ya kena (makî)
Ma yê kenê/kenimi
Şima yê kenê
Ê yê kenê (K.Ç. 1)

Meylê Vateyî

Ez kena
Ti kenî
Ti kena
O keno
A kena
Ma kenê/kenîme
Şima kenê
Ê kenê (Gündüz, 2013: 201)

Fekê Bistînî de demo nikayin de badê zemîrî/subjeyî gireyê kesane sey partîkel yenê tekrarkerdene û dem bi nê awayî virazîyeno. Sewbîna zî her di zazakîyan de gireyan ra keso yewino yewhûmar {-o/ani / -a}, keso diyino nêrîyo yewhûmar {-ê / -î} û keso yewino zafhûmar {-imi / -îme} de cîyatîyî est ê. Formulê antişê demî wina yo;

kokê karî yê demê nikayinî + n + gireyê kesane

Halo Negatîf**Fekê Bistînî**

Ezo nêkeno/nêkenani
Ti yê nêkenê (nêrî)
Ti ya nêkena (makî)
O yo nêkeno (nêrî)
A ya nêkena (makî)
Ma yê nêkenê/nêkenimi
Şima yê nêkenê
Ê yê nêkenê (K.Ç. 1)

Meylê Vateyî

Ez nêkena
Ti nêkenî
Ti nêkena
O nêkeno
A nêkena
Ma nêkenê/nêkenîme
Şima nêkenê
Ê nêkenê

Negatîfkerdişê nê demî her di zazakîyan de zî -helbet cîyatîyê ke ma halo pozîtîf de qal kerdîbî xo pawenê- eynî yo. Gireyê negatîfkerdişî yê {nê-}yî yeno vernîya karî û dem bi nê awayî formê pozîtîfî ra derbasê formê negatîfî beno. Negatîfkerdiş de formulê antişê nê demî wina yo;

nê + kokê karî yê demê nikayinî + n + gireyê Kesane

Tablo 1: Çend nimûneyê demê nikayinî

Fekê Bistînî	Meylê Vateyî ra nimûneyî
Gujo ti ya çira nêrakewna. (Aytekin, 2017: 44)	Gujo ti çira ranêkewena?
Zerê sobî di kolîyê mazêrî yê veşenê. (K.Ç. 1)	Zerêyê soba de kolîyê mazêrî veşenê. (Topaç, 2020: 42)
Ê nameyê ke şima yê vanê ez nêzano... (K.Ç. 1)	Ê nameyê ke şima vanê ez nêzanena... (Sertkaya, 2013: 188)

Ezo qandê çiçi ya to rê nê qalo vano, ti zanê? (K.Ç. 1)	Ez çina ra to rê nê qalan vana, ti zanenî? (Zengelan, 2009: 136)
Kutikê ma wo verê kêberî di rakewti wo. (K.Ç. 1)	Kutikê ma verê keyeberî de rakewte yo. (Canşad, 2014: 65)

Seke nimûneya tabloyî ya peyêne de zî aseno fekê Bistînî de vengê/herfa {-y} ya pêrabestene şena biba {-w} zî.

2. ANTIŞÊ DEMÊ AMEYOXÎ

No dem qala ê kar, hedîse û hereketan keno ke do bêrê kerdene (Mûsa & Hesên, 2023: 141). Zazakî de zaf mintiqayan de seba demê nikayînî, demê ameyoxî û demê hîrayî heman formê karan yeno şuxulnayene. Labelê zazakîya Sêwregî de, seba demê ameyoxî û demê hîrayî formê cîyayî estê (Kırkan, 2021: 161). Çîyo ke Kırkan îfade keno seba fekê Bistînî zî vîyartbar o. Zazakîya Bistînî de formê hîrê heme deman zî cîya yo. Demo ameyox de grûba “ez”î yanî zemîrê kesane yê sadeyî (nominal case) yenê bikarardene.

Halo Pozîtîf

Fekê Bistînî

Ezo biwanî

Ti dê biwanê

Ti dê biwanê

O do biwano

A do biwano

Ma dê biwanê/biwanîmi

Şima dê biwanê

Ê dê biwanê (K.Ç. 5)

Meylê Vateyî

Ez do biwanî/biwana

Ti do biwanî

Ti do biwana

O do biwano

A do biwana

Ma do biwanê/biwanîme

Şima do biwanê

Ê do biwanê

Meylê Vateyî de demo ameyox de temamê zemîrî/subjeyî partîkelê “do”yî genê labelê fekê Bistînî de tay zemîrî/subjeyî partîkelê “do”yî û tayê bînî zî partîkelê “dê”yî genê, sewbîna zî zemîrê “ez”î tenya partîkelê “o”yî geno ke o zî halo deformebîyaye yê “do”yî yo. Heti bîn ra demo ameyox de fekê Bistînî de kesa diyine (ti) û kesa hîrêyîna yewhûmare (a) de gireyê kesan ê makî {-a / -a} nêmendê labelê meylê Vateyî de est ê. Keso yewino zafhûmar {-imi / -îme} de zî cîyatîyêk asena. Formulê antişê nê demî wina yo;

bi + kokê karî yê demê ameyoxî + gireyê kesan

Halo Negatîf

Fekê Bistînî

Ezo nêwanî

Ti dê nêwanê

Ti dê nêwanê

O do nêwano

A do nêwano

Meylê Vateyî

Ez do nêwanî/nêwana.

Ti do nêwanî.

Ti do nêwana.

O do nêwano.

A do nêwana.

Ma dê nêwanê/nêwanîmî
Şîma dê nêwanê
Ê dê nêwanê (K.Ç. 5)

Ma do nêwanê/nêwanîme.
Şîma do nêwanê.
Ê do nêwanê.

Negatîfkerdişê nê demî her di zazakîyan de zî -helbet cîyatîyê ke ma halo pozîtîf de qal kerdîbî xo pawenê- eynî yo. Gireyê negatîfkerdişî yê {nê-} yî yeno vernîya karî û dem bi nê awayî formê pozîtîfî ra derbasê formê negatîfî beno, formê negatîfî de êdî {bi-} nîno bikarardene. Negatîfkerdiş de formulê antişê nê demî wina yo;

nê + kokê karî yê demê ameyoxî + gireyê kesan

Tablo 2: Çend nimûneyê demê ameyoxî

Fekê Bistînî	Meylê Vateyî ra nimûneyî
Ez o şîrî hewt koyo pey ra jû kolî bîyarî to bikuwî. (Aytekin, 2017 : 45)	Ez do şîra/şora hewt koyan pey ra yew kolî bîyara to bikuwa.
Mo cayê mi do bibo teng? (K.Ç. 5)	Qey do cayê mi teng bo? (Lezgîn, 2006: 54)
Ezo nan bûrî. (K.Ç. 5)	Ez do nan biwerî. (Jandîl, 2000: 68)
... ê bînî dê jî biwazê ... (K.Ç. 5)	... ê bînî zî do biwazê ... (Diljen, 1998: 40)
Wexto ki mi va ti dê jî fehm kirê ki çîra ziwanê mi nêşîno ser. (K.Ç. 5)	Wexto ke mi vat ti do zî fehm bikerê ke çîra ziwanê mi nêşîno ser. (Gunduz, 2013: 48)

3. ANTIŞÊ DEMÊ VÎYARTEYÊ SADEYÎ

Nê demî de kar û hedîseyê ke vîyartê ê yenê îfadekerdene. Zazakî de seba peydakerdişê kokê demê vîyarteyî yê karî, kar ra gireyê mesderî yê {-ene / -[y]ene} yan zî {-iş / -[y]îş} wedarîyeno (Malmîsanîj, 2015: 186). Antişê demê vîyarteyê sadeyî her di zazakîyan de weçînayîşê grûba “ez-mî” goreyê transîtîf-întransîtîfbîyayîşê karî yeno kerdene. Cêr ro ma do bi nimûneyan nînan îzah bikerîme.

A.Karo Întransîtîf

Halo Pozîtîf

Fekê Bistînî

Ez remawo/remani

Ti remayê

Ti remawa

O rema

A remê

Ma remayê/remayîmî

Şîma remayê

Ê remay (K.Ç. 4)

Meylê Vateyî

Ez remaya

Ti remayî

Ti remaya

O rema

A remaye

Ma remayî/remayîme

Şîma remayî

Ê remayî

Hem fekê Bistînî de hem zî meylê Vateyî de eke kar întransîtîf bo grûba “ez”î yena bikarkerdene. Nê di zazakîyan de cîyatîye gireyê kesan yê tay zemîran/subjeyan de est a.

Gireyanê keso yewino yewhûmar {-o/ani / -a}, keso diyino yewhûmar {-ê / -î}, kesa hîrêyina yewhûmare {-ê / -aye} û keso yewino zafhûmar {{-î / -ê} û {-îmi / -îme}} de cîyatîyî est ê. Sewbîna zî herfa pêrabestene ya {w} û {y} zî reyna wayîrê cîyatî yê. Meylê Vateyî de herfa pêrabestene tenya {y} ya labelê fekê Bistînî de ge {y} ya ge {w} ya. Formulê antişê demê vîyarteyê sadeyî seba karanê întansîtîfan wina yo;

kokê karî yê demê vîyarteyî + gireyê kesan

Halo Negatîf

Fekê Bistînî

Ez nêremawo/nêremani

Ti nêremayê

Ti nêremawa

O nêrema

A nêremê

Ma nêremayê/nêremayîmi

Şima nêremayê

Ê nêremay (K.Ç. 4)

Meylê Vateyî

Ez nêremaya

Ti nêremayî

Ti nêremaya

O nêrema

A nêremaye

Ma nêremayî/nêremayîme

Şima nêremayî

Ê nêremayî

Negatîfkerdişê nê demî her di zazakîyan de zî -helbet cîyatîyê ke ma halo pozîtîf de qal kerdîbî xo pawenê- eynî yo. Gireyê negatîfkerdişî yê {nê-} yî yeno vernîya karî û dem bi nê awayî formê pozîtîfî ra derbasê formê negatîfî beno. Negatîfkerdiş de formulê antişê nê demî wina yo;

nê + kokê karî yê demê vîyarteyî + gireyê kesan

Tablo 3: Çend nimûneyê demê vîyarteyê sadeyî – karê întansîtîfî

Fekê Bistînî	Meylê Vateyî ra nimûneyî
(Ê) nezdîyê jû saeti ja di mendî. (K.Ç. 4)	(Ê) nêzdîyê yew saete uca de mendî. (Zengelan, 2007: 74)
No kay goşandê Piltani rê jî weş ame... (K.Ç. 4)	No kay goşanê Piltane rê kî weş ame... (Aldatmaz, 2016: 152)
De to ra ayseno ez derdê Serdarî ver kewto di çi halî... (K.Ç. 4)	De to ra aseno ez derdê Serdarî ver kewta çi hal... (Espar, 2020: 23)
Şima dişmenî ver remayê. (K.Ç. 4)	Şima dişmenî ver remayî. (Gündüz, 2013: 227)
Ehmed abê ti xeyr ameyê. (K.Ç. 4)	Ehmed abê ti xeyr ameyî. (Yıldırım, 2023: 132)

B.Karo Transîtîf

a.Objeyo Nêrî – Halo Pozîtîf

Fekê Bistînî

Mi kitab wend

To kitab wend

Ey kitab wend

Ay kitab wend

Meylê Vateyî

Mi kitab wend

To kitab wend

Ey kitab wend

Aye kitab wend

Ma kitab wend
Şima kitab wend
Îno/Înan kitab wend (K.Ç. 5)

Ma kitab wend
Şima kitab wend
Înan kitab wend

Seke ma beşo vîyarte de zî vatbi, antişê demê vîyarteyê sadeyî de her di zazakîyan de weçînayîşê grûba “ez-mi” goreyê transîtif-întransîtifbîyayîşê karî yeno kerdene. Hem fekê Bistînî de hem zî meylê Vateyî de eke kar transîtif bo sey subje grûba “mi”yî yena bikarardene. Antişê nê demî de hem fekê Bistînî de hem zî meylê Vateyî de tesîrê subje yî karî ser o çin o, tenya yewhûmarbîyayîş (nêrî-makîbîyayîş) û zafhûmarbîyayîşê objeyî karî ser o tesîrdar o. Eke obje yewhûmar-nêrî bo antişê nê demî her di zazakîyan de eynî yo, tîya de zemîrê kesa hîrêyina yewhûmare {Ø / -e} de cîyatîyêk est o û sewbîna zî fekê Bistînî de keso hîrêyino zafhûmar de ma rastê hem formê “îno” hem zî “înan”î yenîme. Nê her di formî zî qiseykerdişê rojaneyî de bi kar yenê. Formulê antişê nê demî wina yo;

kokê karî yê demê vîyarteyî

Objeyo Nêrî – Halo Negatîf

Fekê Bistînî

Mi kitab nêwend
To kitab nêwend
Ey kitab nêwend
Ay kitab nêwend
Ma kitab nêwend
Şima kitab nêwend
Îno/Înan kitab nêwend (K.Ç. 5)

Meylê Vateyî

Mi kitab nêwend
To kitab nêwend
Ey kitab nêwend
Aye kitab nêwend
Ma kitab nêwend
Şima kitab nêwend
Înan kitab nêwend

Negatîfkerdişê nê demî her di zazakîyan de zî -helbet cîyatîya ke ma halo pozîtîf de qal kerdîbî xo pawena- eynî yo. Gireyê negatîfkerdişî yê {nê-}yî yeno vernîya karî û dem bi nê awayî formê pozîtîfî ra derbasê formê negatîfî beno. Negatîfkerdiş de formulê antişê nê demî wina yo;

nê + kokê karî yê demê vîyarteyî

b.Objeyo Makî – Halo Pozîtîf

Fekê Bistînî

Mi henari werdi
To henari werdi
Ey henari werdi
Ay henari werdi
Ma henari werdi
Şima henari werdi
Îno/Înan henari werdi (K.Ç. 3)

Meylê Vateyî

Mi hinare werde
To hinare werde
Ey hinare werde
Aye hinare werde
Ma hinare werde
Şima hinare werde
Înan hinare werde

Eke obje yewhûmar-makî bo antişê nê demî de cîyatîyêk vejîyena meydan. Seke yeno zanayene meylê Vateyî de eke çekuye makî bo, zafane, çekuye gireya makîti ya {-e}yî gena labelê fekê Bistînî de nê tewir çekuyî yan hîç gireyêk nêgenê yan zî gireyê makîti ya {-i}yî genê. Ge-ge wextê qiseykerdişê bistînîjan de zelal nîyo ke no veng telefuz beno yan nêbeno. Sewbîna zî, semedo ke obje tesîrê karî keno, meylê Vateyî de kar gireyê {-e}yî geno û fekê Bistînî de zî kar gireyê {-i}yî geno. Reyna tîya de tenya zemîrê kesa hîrêyina yewhûmare (Ø + e) de cîyatîyêk est o û fekê Bistînî de keso hîrêyino zafhûmar de nimûneyê “îno”yî zî formê “înan”î ya pîya yeno bikarardene. Formulê antişê nê demî wina yo;

kokê karî yê demê vîyarteyî + gireyê makîti

Objeya Makî – Halo Negatîf

Fekê Bistînî

Mi henari nêwerdi
To henari nêwerdi
Ey henari nêwerdi
Ay henari nêwerdi
Ma henari nêwerdi
Şima henari nêwerdi
Îno/Înan henari nêwerdi (K.Ç. 3)

Meylê Vateyî

Mi hinare nêwerde
To hinare nêwerde
Ey hinare nêwerde
Aye hinare nêwerde
Ma hinare nêwerde
Şima hinare nêwerde
Înan hinare nêwerde

Negatîfkerdişê nê demî her di zazakîyan de zî -helbet cîyatîyê ke ma halo pozîtîf de qal kerdîbî xo pawenê- bi eynî awayî yo. Gireyê negatîfkerdişî yê {nê-}yî yeno vernîya karî û dem bi nê awayî formê pozîtîfî ra derbasê formê negatîfî beno. Negatîfkerdiş de formulê antişê nê demî wina yo;

nê + kokê karî yê demê vîyarteyî + gireyê makîti

c.Objeyo Zafhûmar – Halo Pozîtîf

Fekê Bistînî

Mi kitabî wendî
To kitabî wendî
Ey kitabî wendî
Ay kitabî wendî
Ma kitabî wendî
Şima kitabî wendî
Îno/Înan kitabî wendî (K.Ç. 3)

Meylê Vateyî

Mi kitabî wendî
To kitabî wendî
Ey kitabî wendî
Aye kitabî wendî
Ma kitabî wendî
Şima kitabî wendî
Înan kitabî wendî

Eke obje zafhûmar bo antişê nê demî de her di zazakîyan de zî cîyatîyêk çin o. Semedo ke obje tesîrê karî keno, meylê Vateyî de û fekê Bistînî de kar gireyê zafhûmarî yê {-î}yî geno. Reyna tîya de zemîrê kesa hîrêyina yewhûmare {Ø / -e} de cîyatîyêk est o û fekê Bistînî de formê “înan” rê îlaweten formê “îno”yî zî seba keso hîrêyino zafhûmar ameyo bikarardene. Formulê antişê nê demî wina yo;

kokê karî yê demê vîyarteyî + gireyê zafhûmarîye

Objeyo Zafhûmar – Halo Negatîf**Fekê Bistînî**

Mi kitabî nêwendî
To kitabî nêwendî
Ey kitabî nêwendî
Ay kitabî nêwendî
Ma kitabî nêwendî
Şima kitabî nêwendî
Îno/Înan kitabî nêwendî (K.Ç. 3)

Meylê Vateyî

Mi kitabî nêwendî
To kitabî nêwendî
Ey kitabî nêwendî
Aye kitabî nêwendî
Ma kitabî nêwendî
Şima kitabî nêwendî
Înan kitabî nêwendî

Negatîfkerdişê nê demî de her di zazakîyan de zî -helbet cîyatîyê ke ma halo pozîtîf de qala ci kerdîbî xo pawenê- eynî yo. Gireyê negatîfkerdişî yê {nê-} yî yeno vernîya karî û dem bi nê awayî formê pozîtîfî ra derbasê formê negatîfî beno. Negatîfkerdiş de formulê antişê nê demî wina yo;

nê + kokê karî yê demê vîarteyî + gireyê zafhûmarîye

Tablo 4: Çend nimûneyê demê vîarteyê sadeyî – karê transîtîfî

Fekê Bistînî	Meylê Vateyî ra nimûneyî
Ma incilî jî arê day û werdî. (K.Ç. 5)	Ma encilî zî arê day û werdî. (Diljen, 2023: 90)
Çen qorî mi xebere rişti kê kêneki, fina mi cehabê nêgirot. (K.Ç. 5)	Çend rey mi xebere şirawite keyeyê kêneke, reyna mi cewabê nêgirewt. (Nêşite, 2023: 93)
(Ay) ma ser o bol qisê şarî werdî. (K.Ç. 5) (Ay) ma sor o bol xebere şarî werdî.	(Aye) ma ser o zaf xebere şarî werdî. (Gedik, 2022 a: 98)
Mi xo zeri di va ... (K.Ç. 5) Mi xo qelb di va ...	Mi xo zere de va ... (Bahçivan, 2022: 62)
Vatenda mêrdekî ser qomutan mat mend. (K.Ç. 5)	Vatena mêrik ser qomutan mat mend. (Gedik, 2022 b: 96)

4. DEMO VÎARTEYO NIKAYIN

Zazakî de demê nikayinî de hîkaye, sey *demo vîarteyo nikayin* yeno namekerdene û no form karan de îlawekerdîşê gireyê {-[y]êne} reyde yeno viraştene (Kırkan, 2021: 159). No formo ke Kırkan qala ci keno fekê Bistînî de {-[y]ê} yo. Demo vîarteyo nikayin zî sey demo vîarteyo sade goreyê transîtîf-întransîtîfbîyayîşê karî grûba “ez” yan zî “mi”yî geno. Ma do cêr ra nimûneyanê her diyan zî bidîme.

A.Karo Transîtîf**Halo Pozîtîf****Fekê Bistînî**

Mi kitab wendê
To kitab wendê
Ey kitab wendê

Meylê Vateyî

Mi kitab wendêne
To kitab wendêne
Ey kitab wendêne

Ay kitab wendê
Ma kitab wendê
Şima kitab wendê
Îno/Înan kitab wendê (K.Ç. 2)

Aye kitab wendêne
Ma kitab wendêne
Şima kitab wendêne
Înan kitab wendêne

Eke kar transîtif bo hem meylê Vateyî de hem zî fekê Bistînî de sey subje grûba “mi”yî yena bikarardene. Labelê no dem de obje antişê karî ser o tesîrdar nîyo, o semed ra ma do nimûneyanê subjeyê yewhûmar-makîyî û subjeyê zafhûmarî nêdîme çünke hîrê heme formî zî (yanî yewhûmar-makî, yewhûmar-nêrî û zafhûmar) bi heman awayî ancîyenê. Antişê nê demî de fekê Bistînî de bi gireyê {-[y]ê} û meylê Vateyî de bi gireyê {-[y]êne} yeno viraştene. Tîya de tenya zemîrê kesa hîrêyina yewhûmare {Ø / -e} de keso hîrêyino zafhûmar (îno) de cîyatîyêk est o. Formulê antişê nê demî wina yo;

kokê karî yê demê vîarteyî + gireyê demê vîarteyê nikayinî

Halo Negatîf

Fekê Bistînî

Mi nêwendê
To nêwendê
Ey nêwendê
Ay nêwendê
Ma nêwendê
Şima nêwendê
Îno/Înan nêwendê

Meylê Vateyî

Mi nêwendêne
To nêwendêne
Ey nêwendêne
Aye nêwendêne
Ma nêwendêne
Şima nêwendêne
Înan nêwendêne

Negatîfkerdişê nê demî her di zazakîyan de zî -helbet cîyatîyê ke ma halo pozîtîf de qal kerdîbî xo pawenê- eynî yo. Gireyê negatîfkerdişî yê {nê-} yî yeno vernîya karî û dem bi nê awayî formê pozîtîfî ra derbasê formê negatîfî beno. Negatîfkerdiş de formulê antişê nê demî wina yo;

nê + kokê karî yê demê vîarteyî + gireyê demê vîarteyê nikayinî

Tablo 5: Çend nimûneyê demê vîarteyê nikayinî – karê transîtifî

Fekê Bistînî	Meylê Vateyî ra nimûneyî
Na raştî ser o timû wendê. (K.Ç. 2)	Na rastîye ser o tim wendêne. (Dêrsim, 2014: 85)
Ge-ge ki hurna tenya mendê qali ardê dewijo ser, vatê. (K.Ç. 2)	Rey-rey ke her di tena mendêne qale ardêne dewijan ser, vatêne. (Nêşite, 2012: 97)
Tim fekê ey ra qisey kerdê. (K.Ç. 2)	Tim fekê ey ra qisey kerdêne. (Karakaş, 2006: 16)
... deqeyê cadê xo di nêvinderdê. (K.Ç. 2)	... deqaye cayê xo de nêvindetêne. (Çîçek, 2020 : 12)
Harunî hergu/hemi çî girotê xo ser. (K.Ç. 2)	Harunî her çî girewtêne xo ser. (Gunduz, 2010: 371)

B.Karo Întransîtîf**Halo Pozîtîf****Fekê Bistînî**

Ez şîyê

Ti şîyê

O şîyê

A şîyê

Ma şîyê

Şima şîyê

Ê şîyê (K.Ç. 2)

Meylê Vateyî

Ez şîyêne

Ti şîyêne

O şîyêne

A şîyêne

Ma şîyêne

Şima şîyêne

Ê şîyêne (Gündüz, 2013: 248)

Eke kar întansîtîf bo hem meylê Vateyî de hem zî fekê Bistînî de grûba “ez”î yena bikarardene. Antişê nê demî de fekê Bistînî de bi gireyê {-[y]ê} û meylê Vateyî de bi gireyê {-[y]êne} yeno viraştene. Formulê antişê nê demî wina yo;

kokê karî yê demê vîarteyî + gireyê demê vîarteyê nikayinî

Halo Negatîf**Fekê Bistînî**

Ez nêşîyê

Ti nêşîyê

O nêşîyê

A nêşîyê

Ma nêşîyê

Şima nêşîyê

Ê nêşîyê (K.Ç. 2)

Meylê Vateyî

Ez nêşîyêne

Ti nêşîyêne

O nêşîyêne

A nêşîyêne

Ma nêşîyêne

Şima nêşîyêne

Ê nêşîyêne

Negatîfkerdişê nê demî her di zazakîyan de zî -helbet cîyatîya ke ma halo pozîtîf de qal kerdî xo pawena- eynî yo. Gireyê negatîfkerdişî yê {nê-} yî yeno vernîya karî û dem bi nê awayî formê pozîtîfî ra derbasê formê negatîfî beno. Negatîfkerdiş de formulê antişê nê demî wina yo;

nê + kokê karî yê demê vîarteyî + gireyê demê vîarteyê nikayinî

Tablo 6: Çend nimûneyê demê vîarteyê nikayinî – karê întansîtîfî

Fekê Bistînî	Meylê Vateyî ra nimûneyî
Mîyanê cil di giro-giro nalayê. (K.Ç. 2) Cil mîyo di giro-giro nalayê.	Mîyanê cile de giran-giran nalayêne. (Çîçek, 2014: 30)
Ey ra boya vaş û vilanê koyo ameyê. (K.Ç. 2)	Ey ra boya vaş û vilanê koyan ameyêne. (Kalan, 2014: 87)
La destê ey ra çîyê nîyameyê. (K.Ç. 2)	Labelê destê ey ra çîyê nîyameyêne. (Çalagan, 2014: 57)
Hêrsê çimo rijîyayê sêne Pervîni ser. (K.Ç. 2)	Hêstîrê çiman rişîyêne sêneyê Pervîne ser. (Sertkaya, 2013: 424)
... hem biyê nezdî hem jî wîyayê. (K.Ç. 2)	... hem biyêne nêzdî hem kî huyêne. (Çem, 2019: 45)

5. DEMO VÎYARTEYO NÎYETIN / DEMO AMEYOXO NÎYETIN

Tîya de çiyê kerdeyî nê, tesewurê ke vîyarte û ameyoxî ser o virazîyayê ê mewzû behs ê (Çem, 2013: 159). Çem nê demî sey “demo vîyarteyo nîyetin / demo ameyoxo nîyetin” keno babete (2013: 159) la Gündüz tenya sey “hîkayeya demê ameyoxî” keno babete (2013: 255) û sey “demo vîyarteyo nîyetin” nêgeno kitabê xo. Heto bîn ra Kırkan zî kitabê xo de beşê “demo vîyarteyo nîyetin” de na babete îzah keno la uca de îfade keno ke na sey “hîkayeya demê ameyoxî” zî zanîyena (Kırkan, 2021: 167). Esasen mîyanê deman de cîyatîya fekê Bistînî û meylê Vateyî tewr zaf nê demî de balkêş a û sebebânê nusîyayîşê na meqale ra sebebo tewr muhîm zî mojnayîş û parekerdişê nê demî yo.

A.Karo Transîtîf

Halo Pozîtîf

Fekê Bistînî

Mi dayê kitab biwendayê
To dayê kitab biwendayê
Ey dayê kitab biwendayê
Ay dayê kitab biwendayê
Ma dayê kitab biwendayê
Şima dayê kitab biwendayê
Îno/Înan dayê kitab biwendayê (K.Ç. 5)

Meylê Vateyî

Mi do kitab biwendêne
To do kitab biwendêne
Ey do kitab biwendêne
Aye do kitab biwendêne
Ma do kitab biwendêne
Şima do kitab biwendêne
Înan do kitab biwendêne

Antişê demê vîyarteyê nîyetinî de zî sey demê vîyarteyê sade û demê vîyarteyê nikayinî kar goreyê transîtîf-întransîtîfbîyayîşê xo bi grûba “ez” yan zî “mi”yî yeno bikarardene. Eke kar transîtîf bo hem meylê Vateyî de hem zî fekê Bistînî de sey subje grûba “mi”yî yena bikarardene. Nê karî de meylê Vateyî de badê zemîrî/subjeyî partîkelê “do”yî yeno bikarardene û kar gireyê {-[y]êne} geno. Fekê Bistînî de zî badê zemîrî/subjeyî partîkelê “dayê” yeno bikarardene û kar gireyê {-[y]ayê} geno. Formulê antişê nê demî wina yo;

bi + kokê karî yê demê vîyarteyê nîyetinî + gireyê demê vîyarteyê nîyetinî

Halo Negatîf

Fekê Bistînî

Mi dayê kitab nêwendayê
To dayê kitab nêwendayê
Ey dayê kitab nêwendayê
Ay dayê kitab nêwendayê
Ma dayê kitab nêwendayê
Şima dayê kitab nêwendayê
Îno/Înan dayê kitab nêwendayê (K.Ç. 5)

Meylê Vateyî

Mi do kitab nêwendêne
To do kitab nêwendêne
Ey do kitab nêwendêne
Aye do kitab nêwendêne
Ma do kitab nêwendêne
Şima do kitab nêwendêne
Înan do kitab nêwendêne

Negatîfkerdişê nê demî her di zazakîyan de zî -helbet cîyatîyê ke ma halo pozîtîf de qal kerdîbî xo pawenê- eynî yo. Gireyê negatîfkerdişî yê {nê-}yî yeno vernîya karî û dem bi

nê awayî formê pozîtîfî ra derbasê formê negatîfî beno. Negatîfkerdiş de formulê antişê nê demî wina yo;

nê + kokê karî yê demê vîarteyê nîyetinî + gireyê demê vîarteyê nîyetinî

Tablo 7: Çend nimûneyê demê vîarteyê nîyetinî – karê transîfî

Fekê Bistînî	Meylê Vateyî ra nimûneyî
...mî dayê rew biqedînayê. (K.Ç. 5)	...mî do leze biqedênêne. (Nêşite, 2010: 117)
... (Ey) dayê a winî teswîr bikerdayê ... (K.Ç. 5)	... (Ey) a do wina teswîr bikerdêne ... (Metê, 2022: 65)

B.Karo Întransîfî

Halo Pozîtîf

Fekê Bistînî

Ez dayê bikewtayê
Ti dayê bikewtayê
O dayê bikewtayê
A dayê bikewtayê
Ma dayê bikewtayê
Şima dayê bikewtayê
Ê dayê bikewtayê (K.Ç. 4)

Meylê Vateyî

Ez do bikewtêne
Ti do bikewtêne
O do bikewtêne
A do bikewtêne
Ma do bikewtêne
Şima do bikewtêne
Ê do bikewtêne

Eke kar întansîfî bo hem meylê Vateyî de hem zî fekê Bistînî de grûba “ez”yî yena bikarardene. Nê karî de meylê Vateyî de badê zemîrî/subjeyî partîkelê “do”yî yeno bikarardene û kar gireyê {-[y]êne} geno. Fekê Bistînî de zî badê zemîrî/subjeyî partîkelê “dayê” yeno bikarardene û kar gireyê {-[y]ayê} geno. Formulê antişê nê demî wina yo;

bi + kokê karî yê demê vîarteyê nîyetinî + gireyê demê vîarteyê nîyetinî

Halo Negatîf

Fekê Bistînî

Ez dayê nêkewtayê
Ti dayê nêkewtayê
O dayê nêkewtayê
A dayê nêkewtayê
Ma dayê nêkewtayê
Şima dayê nêkewtayê
Ê dayê nêkewtayê (K.Ç. 4)

Meylê Vateyî

Ez do nêkewtêne
Ti do nêkewtêne
O do nêkewtêne
A do nêkewtêne
Ma do nêkewtêne
Şima do nêkewtêne
Ê do nêkewtêne

Negatîfkerdişê nê demî her di zazakîyan de zî -helbet cîyatîyê ke ma halo pozîtîf de qal kerdîbî xo pawenê- eynî yo. Gireyê negatîfkerdişî yê {nê-}yî yeno vernîya karî û dem bi nê awayî formê pozîtîfî ra derbasê formê negatîfî beno. Negatîfkerdiş de formulê antişê nê demî wina yo;

nê + kokê karî yê demê vîarteyê nîyetinî + gireyê demê vîarteyê nîyetinî

Tablo 8: Çend nimûneyê demê vîarteyê nîyetinî – karê întansîtîfî

Fekê Bistînî	Meylê Vateyî ra nimûneyî
... ez dayê bişîyayê Dîyarbekir. (K.Ç. 4)	... ez do bişîyêne Dîyarbekir. (Yılmaz, 2023: 138)
Ti dayê bîyamayê. (K.Ç. 4)	Ti do biameyêne. (Kırkan, 2021: 167)
Ma dayê bîyamayê. (K.Ç. 4)	Ma do biameyêne. (Kırkan, 2021: 167)
Eke ê kaşî ra jî ravêrdayê o dayê biresayê serê Koyê Keşîşî. (K.Ç. 4)	Eke ê kaşî zî ravêrdêne (o) do biresêne serê Koyê Keşîşî. (Kalan, 2014: 78)
Ez dayê ja ra bişîyayê Kaman, dima bişîyayê Ebrîşîm. (K.Ç. 4)	Ez do uca ra bişîyêne Kaman, dima bişîyêne Ebrîşîm. (Nêşite, 2023: 93)

ENCAM

Encamê xebate de ma resayîme tayê netîceyan. Ame tesbîtkerdene ke Demo Nikayin de fekê Bistînî de badê zemîran/subjeyan tayê partîkelê sey «yê, yo / wê, wo» yenê bikarardene labelê meylê Vateyî de nê partîkelî çin ê û demo nikayin û demo hîra bi eynî awayî virazîyenê, sewbîna zî gireyê tayê zemîran her di zazakîyan de cîya yê. Demo Ameyox de partîkelê “do”yî fekê Bistînî de zemîranê/subjeyanê “ti, ma, şima, ê” de beno “dê”, zemîrê “ez”î de beno “o” û zemîranê/subjeyanê bînan de zî beno “do” labelê meylê Vateyî de seba heme zemîran/subjeyan partîkelê “do”yî yeno bikarardene.

Demo Vîarteyo Nikayin de kar, fekê Bistînî de badê kokê karî yê demê vîarteyî gireyê {-[y]ê}yî geno labelê meylê Vateyî de gireyê {-[y]êne} hîna zaf yeno bikarardene. Demo Vîarteyo Nîyetin de fekê Bistînî de badê zemîran/subjeyan partîkelê “dayê”yî yeno bikarardene û kar badê kokê karî yê demê vîarteyî gireyê {-[y]ayê} geno labelê meylê Vateyî de badê zemîran/subjeyan partîkelê “do”yî yeno bikarardene û kar gireyê {-[y]êne} geno.

Her di zazakîyan de şekilê transîtîf û întansîtîfbîyayîşê karan û bikarardîşê înan de cîyatîyêk nêameye tesbîtkerdene. Heto bîn ra ame tesbîtkerdene ke peygirê {-e} yê makîtiye fekê Bistînî de beno {-i} û nerm vajîyeno ke ge-ge derbarê eşnawitiş û nêşnawitişê ci de kes keweno mîyanê şikî.

Goreyê fikrê ma eke dewan û mintiqayan ser o xebatê ke cîyatîyanê ê cayan bivejê meydan bêrê kerdene seba prosesê averşîyayîş û standardêr bîyayîşê zazakî do feydedar bê.

ÇIMENAME / REFERENCES

- Aldatmaz, N. G. (2016). *Pîltane*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Aytekin, F. (2017). *Sanika Gujo*. H. İ. Aytekin (Arêdayox). Kovara Vejîn. 4, 44-45
- Bahçivan, M. (2022). “*Yilmaz Guney Boçika Biziney*”. Kovara Vateyî. 73, 61-63
- Çalagan, H. (2014). *Ters*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Çem, M. (2013). *Türkçe Açıklamalı Kirmancca (Zazaca) Gramer*. (2. Baskı). İstanbul: Deng Yayınları
- Çem, M. (2019). *Hewnê Newroze*. (Çapo 2.). İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Çîçek, A. A. (2014). *Lêl*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Çîçek, A. A. (2020). *Xof*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Dêrsim, H. D. (2014). *Deyndar*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Diljen, H. (1998). *Eke Kurdî Pê Fam Nêkenê, Şima Çirê Kurdî Qedexe Kenê?*. Kovara Vateyî. 6, 37-41
- Diljen, H. (2023). *Edalet Abik Kandemiri: “Wextê surgûney pêro tersayê û ma ra remayê...”*. Kovara Vateyî. 75, 71-91
- Espar, J. İ. (2020). *Beyi Se Bena?*. (Çapo 2.). İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Gedik, A. (2022 a). *Ez ke Merda, Mi Mezela Maya Mi Kerê*. Kovara Vateyî. 73, 97-101
- Gedik, A. (2022 b). *Şertê Îslamî Çend ê?*. Kovara Vateyî. 74, 93-96
- Gunduz, D. (2010). *Soro*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Gunduz, D. (2013). *Kalaşnikof*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Gündüz, D. (2013). *Türkçe Açıklamalı Kürtçe (Kirmancca/Zazaca) Dersleri*. (3. Baskı). İstanbul: Vate Yayınevi
- Jandîl, L. (2000). *Rexneyanê Mûrad Ciwanî ser o*. Kovara Vateyî. 11, 66-73
- Kalan, A. R. (2014). *Lêlê Şodirî de Yew Rayîrwan*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Karakaş, H. (2006). *Omid Esto*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Kırkan, A. (2021). *Zazakî de Kar*. Wan: Weşanên Peywend
- Lezgîn, R. (2006). *Anton Çexovê Ma û....*. Kovara Vateyî. 7 (27), 49-54
- Malmîsanij, M. (2015). *Kurmancca ile Karşılaştırmalı Kirmancca (Zazaca) Dilbilgisi*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Metê, H. (2022). *Çarşefe*. J. İ. Espar (Açarnayox). Kovara Vateyî. 73, 65-70
- Musa, F. û Hesên, V. (2023). *Rêzimana Kurmancî*. Qamişlo: Weşanên SZKyê
- Nêşite, M. (2010). *Husê Pîre û Mihê Amîna*. Kovara Vateyî. 14 (34), 117-120
- Nêşite, M. (2012). *Çakêto Sipî*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Nêşite, M. (2023). *Vîrameyîşê Mi-III*. Kovara Vateyî. 75, 91-130
- Sertkaya, İ. (2013). *Sosine û Gulîzare*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Topaç, B. (2020). *Menewşî*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Yıldırım, R. (2023). *Ez Karker a*. Kovara Vateyî. 75, 131-136
- Yılmaz, E. (2023). *Şefîq Eskerîye de Tirkî Musayo!*. Kovara Vateyî. 75, 137-140
- Zengelan, J. (2007). *Gorse*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî
- Zengelan, J. (2009). *Zifqêra Berî*. İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî

ÇİMEYÊ ELEKTRONÎKÎ

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayalı-Nüfus-Kayıt-Sistemi-Sonuçları-2024-53783&dil=1> (tarîxê ciresayîşî: 6.3.2025)

<https://www.zazaki.net/d/file/cêrmuge.pdf> (tarîxê ciresayîşî: 3.3.2025)

KESÊ ÇİMEYÎ

Keso Çime 1: Ahmet KARTAL, 81 serre, 5 serrî şîyo mekteb.

Keso Çime 2: Cuma AYTEKİN, 83 serre, 5 serrî şîyo mekteb.

Kesa Çime 3: Hava AKGÜN, 80 serrî, mekteb nêwendo.

Kesa Çime 4: Zübeyde BÜYÜKBAYRAM, 61 serrî, mekteb nêwendo.

Kesa Çime 5: Zülfiye AYTEKİN, 80 serrî, mekteb nêwendo.